

El govern polític de la justícia

JOSÉ BONET
NAVARRO

CATEDRÀTIC DE DRET PROCESSAL
(UVG)
ACADÈMIC DE NÚMERO DE LA REAL
ACADEMIA DE CULTURA VALENCIANA

El autor abordarà la
distància que debe
separar el exercici
polític de la
administració
de la justícia

Des de que Aristóteles va definir al ser humà com 'zoon politikon' fins al general desprestigi que sofríx actualment la 'classe' política, han passat uns quants segles plagats de supèrbia, privilegi, mentira, i corrupció. Encara que siga probablement fruit d'una generalització injusta perquè no tots sofríxen el mal ni en la mateixa intensitat, l'anomenada 'ciutadania' percep que els nostres representants polítics oblidem transitoriament el seu deure de servei, com si, una volta passades les eleccions, els interessos generals i el ben comú solament foren una excusa per a medrar i obtindre benefici privat.

I si qualsevol cosa que sone a política ya té de per si mala premsa, la seua zenit s'alcansa quan es relaciona en un sistema de justícia que deuria caracteritzar-se, entre uns altres principis bàsics, per la independència judicial. És més, fer política i impartir justícia deuen mantindre una més que discreta lluntea, fins al punt que l'article 127 de la Constitució espanyola exigeix literalment que Juges, magistrats i fiscals, «mientras se hallen en activo, no podrán desempeñar otros cargos públicos, ni pertenecer a partidos políticos o sindicatos».

Encara que en l'exercici de la jurisdicció solament és admissible la submissió exclusiva a la llei, la complexitat subjectiva i objectiva del poder judicial requereix contar en òrgans de caràcter governatiu. Tinga's present que en Espanya exerceixen jurisdicció més de cinc mil Juges i magistrats, i que tots ells integren una numerosa i variada estructura judicial. Per eixemple, solament en la ciutat de València, ademés de tres Sales del Tribunal Superior de Justícia i les onze seccions de l'Audiència Provincial, contem en huitantaset jutjats (vintuit de Primera Instància; vintiu d'Instrucció; desset de lo Social, quatre de Violència sobre la dona; quinze de lo penal; i dos de Vigilància Penitenciària). Es clar, puix, que es presenten necessaris òrgans per a ordenar i governar tota esta numerosa i complexa organització judicial, entre altres coses, en qüestions com les relatives al personal (nomenament o proposta de diversos càrrecs, selecció, formació i regim disciplinari...); la inspecció dels jutjats i tribunals; la seua coordinació (repartiment d'assumptes entre ells, determinació de criteris objectius per a la composició de sales...); o l'exercici dels poders dirigits al seu bon orde, inclòs sentir les queixes dels usuaris.

L'òrgan governatiu més important, al temps que controvertit, és el cèlebre «Consell General del Poder Judicial», pero no és l'únic. També ho són les sales de govern (on s'integren, açò és, Tribunal Suprem, Audiència Nacional i Tribunals Superiors de Justícia); els presidents de Tribunal i Audiència; els presidents de Sala, i els propis Juges; inclòs els decans i la junta de Juges.

La Constitució espanyola estableix que el Consell General del Poder Judicial es componga d'un president i vint vocals. D'estos últims, dotze seran Juges i magistrats de totes les categories designats en els tèrmins que estableix la llei orgànica; i huit advocats i altres juristes (quatre designats a proposta del Congrés dels Diputats i els altres quatre del Senat). Justament, el principal debat es centra en el sistema d'accés i el nivell

també per un determinat grup de Juges i magistrats. I, per últim, en la reforma de 2013, els propis Juges i magistrats ya poden presentar directament les seues candidatures, solament en l'aval de vinticinco membres de la carrera judicial en actu o en el d'una associació professional (que podrà avalar a un màxim de dotze candidats).

El sistema d'accés al Consell General del Poder Judicial i el nivell d'influència pel poder polític en el mateix és clau perquè, entre les seues importants funcions, es troba la de propondre el nomenament del president del Tribunal Suprem i del propi Consell; aixina com el de, entre altres càrrecs rellevants, els magistrats del Tribunal Suprem i els presidents de Tribunals i Sales, encara que siga després de superar un procés de selecció en un règim d'entrevistes públiques d'acort en el Reglament 1/2010. El sistema d'elecció directa pels Juges i magistrats es relega solament pera a una chicoteta part dels membres de les sales de govern (segons l'article 149.2 LOPJ), en número igual al president del Tribunal, el de cadascuna de les seues sales i, en el seu cas, el de l'Audiència Provincial; aixina com també a l'elecció del Juge decà, encara que siga únicament en les poblacions on hi haja deu o més jutjats (conforme a l'article 166 LOPJ).

Si l'accés i la promoció a determinats càrrecs governatius, i fins a alguns jurisdiccionals, depèn directa o indirectament del poder polític, i si els criteris d'elecció per a dits càrrecs, en lloc del mèrit i la capacitat, obediexen més a altres raons menys confessables (com l'estricta afinitat política o la «capacitat» de patir influències), s'està creant un clima adequat, a lo manco en qui pretenga tindre aspiracions a càrrecs rellevants, per a que puguen rebre un tractament més convenient els assumptes en els que el poder polític es veu involucrat.

Contra açò, lo realment complex és trobar el camí per a evitar este déficit en la independència judicial fruit del possible exercici desviat de la influència política. Qualsevol alternativa implica inconvenients. Tornar al sistema inicial de votació directa presenta, a lo manco comparativament, certs déficits de lilegitimitat democràtica, en la mesura que el poder judicial ho és de l'estat, i la sobirania residix en el poble espanyol i no sols en els membres en actu de la carrera judicial. Altres sistemes que s'han proposat, com l'elecció per una espècie de sorteig o per la simple antiguetat en l'escalafó, encara que afeguen dosis d'objectivitat, no semblen els més adequats quan se suponen que es tracta de cobrir càrrecs de caràcter governatiu i de representació, açò és, polítics. Certament, emussa que per mera designació discrecional per part del Consell General del Poder Judicial pugua accedir-se a la carrera judicial. Concretament, a una de cada tres places de magistrats de la Sala de lo Civil i Penal dels Tribunals de Justícia, i a una de cada cinc places vacants de les Sales del Tribunal Suprem. Aixina i tot, en la meua opinió, el sistema actual podria presentar el millor balanç en les ventajades i inconvenients si no fora pel comportament sectari i partidista d'els qui se suponen que són els nostres representants polítics. I en la regeneració de la política, també en l'àmbit de la justícia, està tot per fer.

d'influència que deu correspondre al poder polític. Inicialment, els dotze vocals de procedència judicial eren designats per tots els Juges i magistrats en actu, per mig de sufragi universal, lliure, directe i secret. No obstant, posteriorment, la Llei Orgànica del Poder Judicial de 1985 va optar per l'elecció dels vint vocals per les Corts Generals. Este sistema es va moderar en reformes posteriors, pero sempre mantenint la designació per les Corts. En la primera reforma, de 2001, els dotze de procedència judicial es designaven sobre una àmplia relació de candidats presentats per les associacions professionals o